

Mig segle de 'L'esperit de Catalunya', de Josep Trueta

L'esperit d'una obra apassionada

El 1991 es van fer cinquanta anys des que Josep Trueta va escriure *L'esperit de Catalunya*, un llibre que volia donar a conèixer als anglesos la nostra història i la nostra cultura.

Els avantpassats del poble del qual tracta aquest llibre foren pirinencs, ibers, celtas, grecs, romans i visigots". Així comença *L'esperit de Catalunya*, el llibre que el doctor Josep Trueta va escriure en anglès ara fa mig segle. La seva intenció era donar a conèixer al públic anglosaxó la nostra història i la nostra cultura. Per això va elaborar aquesta obra, que comença amb els orígens de la nació i acaba amb l'inici de la Guerra Civil, passant per les diverses èpoques, prestant atenció a esdeveniments històrics i a personatges com Ramon Llull o Arnau de Vilanova.

Trueta va escriure el llibre en circumstàncies no gens fàcils. Era l'any 1941 i Anglaterra es trobava en plena guerra mundial. Com a cirurgià, Trueta havia de tractar els ferits dels bombardejos, però encara li quedaven forces per anar, cada vespre, a la Bodleian Library, d'Oxford, o a l'amplíssima biblioteca particular de Joan Geli, un català que vivia a Anglaterra des d'anys enrere.

L'esperit de Catalunya és un recorregut per la història d'un país feta per un home de ciència, no per un historiador. Trueta va disposar de les consultes que hem esmentat i l'amplíssima bibliografia utilitzada es pot observar repassant les notes que hi ha al final de cada capítol.

Però el llibre és, sobretot, la mostra d'una passió. Trueta hi palesava el seu

catalanisme, el seu amor pel país, potser accentuat per la nostàlgia de l'exili. Havia format part del Consell Nacional Català de Londres, junt amb Batista i Roca, Pi i Sunyer i d'altres. Tot i així, es mos-

trava una mica reticent ja que creia que amb la ciència servia millor Catalunya que amb la política.

La seva casa d'Oxford era una mena d'ambaixada —o millor dit, consolat— de

Catalunya. Tots els catalans motivats que anaven a Anglaterra passaven per aquell edifici. Més endavant, quan Trueta va ser nomenat catedràtic a la Universitat d'Oxford, la seva fama va créixer i va rebre moltes famílies catalanes benestants, que anaven a veure'l, no per raons polítiques o culturals, sinó per rebre un tractament.

La sensibilitat de Trueta es veia afectada quan descobria que algunes d'aquestes famílies abandonaven el català pel castellà. Els recriminava aquesta actitud i els deia que havien de conservar el signe d'identitat que és la llengua. Ell prou que s'havia preocupat de fer veure als anglesos que Catalunya tenia una identitat pròpia. Explicava que no tocava la guitarra ni anava als toros, per desfer els tòpics que afectaven el nostre país.

La carrera de Trueta el presenta com un dels nostres científics més il·lustres. Havia nascut el 1897 i es llicencià en medicina el 1921, doctorant-se l'any següent. Va arribar a ser cap del servei de cirurgia de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau el 1935. Durant la guerra

Josep Trueta.

ARXIU

El matrimoni Trueta amb les seves filles Amèlia i Montserrat l'any 1932. ARXIU

document d'apàtrida. Preferia la feina d'anar a buscar el visat cada vegada que havia de viatjar abans que anar a l'ambaixada espanyola per traure's el passaport.

Trueta va ser proposat tres o quatre vegades per al Nobel de Medicina. La competència per aquest guardó és forta i Trueta no el va assolir mai, si bé no per manca de mèrits. La seva filla gran, Amèlia, pensa que el fet de no tenir al darrera un estat que li donés suport va ser decisiu.

L'esperit de Catalunya es va publicar acabada la guerra, el 1946. *The Spirit of Catalonia* va ser editat per la Oxford University Press i anava dedicat a la memòria de Pau Casals, "gran artista i gran català". Uns anys més tard, el 1950,

El 6 de maig de 1943 rebé el títol de doctor en ciències honoris causa a la universitat d'Oxford. ARXIU

va sortir a Mèxic en traducció catalana de Vicenç Riera Llorca. Però la primera edició a Catalunya no es va fer fins al 1977, per Editorial Selecta. En un breu pròleg Trueta diu que no s'havia preocupat més pel llibre perquè creia que les circumstàncies havien variat força i ja no calia explicar el que la Catalunya lliure fou en temps ja reculats. Però molta gent li va demanar que publicqués una nova versió catalana. Trueta va repassar l'obra, en va canviar algunes coses i en va afegir d'altres, ajudat per l'historiador Ferran Soldevila.

En el mateix pròleg advertia que allò no era una obra d'història en el sentit tradicional, sinó "simplement, una història 'clínica' d'un expert en la clínica humana, aplicada al poble del qual escriu i al

qual pertany". També en el pròleg citava el "gran patriota castellà don Ramón Menéndez Pidal", el qual considerava Catalunya res més que "un element en la formació de l'Espanya castellana". Pidal també deia que la colònia barcelonina a l'Alguer mostrava la supeditació evolutiva de la llengua vers el castellà del segle XV, car hi trobava molts castellanismes. Segons Trueta, Menéndez Pidal no valorava prou que des de la meitat del segle XV els castellans entraren en el domini català de Nàpols i des d'allà s'estengueren per Sardenya.

Però, segons deia Trueta mateix, tot allò tenia poc interès aleshores. El que calia, segons ell, era reprendre una tasca per fer de la península "un espai viable on els nostres homes i dones puguin viure en germanor i igualtat amb els altres espanyols, entenent que els portuguesos, segons el seu gran Camoes, també ho són".

Poster encara es fa necessari explicar què és Catalunya a la gent de fora, malgrat el que Trueta pensava. L'obra es va oferir fa uns anys a diverses editorials espanyoles, a les que no va interessar. Finalment, Francesc Vinyals va fer la traducció castellana, editada per Costa Amic, de Mèxic, amb el patrocini de l'Orfeó Català d'aquell país. És, doncs, en tres llengües que es pot llegir aquesta apassionada història escrita per Josep Trueta, que acaba amb el desig que Catalunya reneixi i arribi "aviat a la fi del seu tràgic interludi".

Xavier Duran

A Oxford, any 1961. ARXIU

civil va desenvolupar un mètode per tractar les fractures obertes.

El 1939 es va haver d'exiliar i s'instal·là a Oxford, on havia estat convidat pel servei de defensa passiva de la Gran Bretanya. El seu mètode de tractament de fractures va ser adoptat per l'exèrcit aliat. El mateix any de 1939 va publicar en anglès el llibre inicialment editat a Catalunya i titulat *El tractament actual de les fractures de guerra*.

El 1942 va rebre el doctorat *honoris causa* per la Universitat d'Oxford i el 1949, com hem dit, en va ser catedràtic, fins al 1965, any en què es va retirar. Entre els seus estudis no només hi ha el referit a les fractures sinó que també va fer importants treballs sobre el ronyó, el creixement de l'os i la poliomièlitis.

Paral·lelament, va dur endavant una gran activitat política i cultural per tal de promoure la imatge de Catalunya. A més de formar part del Consell Nacional Català de Londres va promoure l'Anglo-Catalan Society i les emissions en català de la BBC.

Malgrat el seu prestigi, en aquella època els diaris catalans tenien prohibit parlar-ne. El 1957 va venir a Barcelona per assistir al Congrés de la Societat Internacional d'Ortopèdia i Traumatologia. Trueta va ser elegit president del següent, que havia de celebrar-se a Nova York el 1960. Els diaris catalans explicaven que el congrés s'havia clos elegint el proper president, però sense esmentar-ne el nom.

A més, Trueta havia arribat a Barcelona amb passaport britànic, que tenia des del 1949. Abans havia anat amb un